

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОВІДОМЛЕНЬ ІНТЕРПОЛУ: ЧЕРВОНА КАРТКА ТА ДИФУЗІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

THE LEGAL STATUS OF INTERPOL NOTICES: RED NOTICE AND DIFFUSION AS ELEMENTS OF TRANSNATIONAL CRIMINAL PROSECUTION

Островська М.В., студентка III курсу факультету міжнародного та європейського права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Бабасва О.В., к.ю.н.,
доцентка кафедри кримінального процесу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті здійснено комплексний аналіз правового статусу повідомлень Інтерполу, зокрема червоного повідомлення (Red Notice) та дифузії (diffusion), у межах міжнародного кримінального процесу. Ці інструменти розглядаються як засоби транснаціонального кримінального переслідування, що активно використовуються в умовах глобалізації та зростання міжнародної мобільності. Розкрито функціональне призначення червоного повідомлення як офіційного запиту на встановлення місцезнаходження особи та її тимчасове затримання з метою подальшої екстрадиції. Визначено правові критерії, яким має відповідати Red Notice, зокрема обґрунтованість підстав для арешту, відповідність Статуту Інтерполу, а також недопущення його використання у справах політичного, військового, расового або релігійного характеру. Деталізовано категорії правопорушень, що виключають можливість публікації Red Notice.

Окремо розглянуто дифузії як інструмент оперативного обміну інформацією між національними правоохоронними органами, що надсилається без попередньої перевірки Генеральним секретаріатом. Підкреслено, що відсутність інституційного контролю над такими повідомленнями створює ризики зловживань і порушень фундаментальних прав людини. Зазначено, що дифузії часто використовуються для обходу обмежень, пов'язаних із Red Notice, особливо у справах, де наявний політичний підтекст. Прикладом правового зловживання дифузії розглянуто справу Білла Браудера, в якій продемонстровано обхід відмови Інтерполу в публікації Red Notice через політичну мотивацію запиту.

У статті обґрунтовано необхідність удосконалення регулювання діяльності Інтерполу, зокрема створення незалежного механізму контролю за правомірністю повідомлень, запровадження чітких процедур оскарження та забезпечення доступу осіб до інформації щодо власного статусу в системі. Підкреслюється, що лише суворе дотримання принципів законності, правової визначеності та поваги до прав людини дозволить уникнути політизації Інтерполу та зберегти його авторитет як нейтрального інструменту міжнародного правосуддя.

Ключові слова: Інтерпол, червоне повідомлення, дифузія, міжнародний розшук, кримінальний процес, права людини, зловживання Інтерполом, екстрадиція, міжнародна правова допомога.

The article examines the legal status of INTERPOL communications, specifically Red Notices and diffusions, within the framework of international criminal proceedings. A comprehensive analysis is conducted of the functions and legal nature of these tools of transnational criminal prosecution. The role of the Red Notice is revealed as a request to locate a person and provisionally arrest them with a view to possible extradition. The article details the requirements for the issuance of a Red Notice, including the existence of a national arrest warrant, compliance with the INTERPOL Constitution, and the prevention of human rights violations, particularly politically motivated prosecutions.

Special attention is given to diffusions as an alternative channel of information exchange between national law enforcement agencies that does not require approval by the General Secretariat. While this procedure allows for faster responses, it lacks an internal control mechanism, which increases the risk of abuse. The case of Bill Browder is used to illustrate how regulatory shortcomings enable certain states to exploit INTERPOL for political purposes. The analysis of varying responses by member states to diffusions demonstrates the absence of a unified approach to their legal significance.

The article substantiates the need to reform mechanisms for the oversight and review of INTERPOL communications. It proposes the establishment of an independent monitoring body, the introduction of transparency standards, appeal mechanisms, and mandatory legal assessments of requests. Emphasis is also placed on the need to strengthen safeguards for individual rights, including the right to access information regarding one's status in the INTERPOL system. The article underscores that ensuring a balance between the effectiveness of international criminal cooperation and the protection of human rights should be a priority in the future reform of INTERPOL as an international police organization.

Key words: INTERPOL, Red Notice, diffusion, international search, criminal procedure, human rights, misuse of INTERPOL, extradition, international legal assistance.

З огляду на сучасні умови глобалізації та зростання міжнародної мобільності населення, зусилля окремих держав щодо кримінального переслідування осіб втрачають ефективність без належного міжнародного співробітництва. Найвідомішим інструментом такої співпраці є Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол, що забезпечує комунікацію між країнами у сфері розшуку злочинців.

Перш за все, варто зазначити, що Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) – це міжнародна міждержавна організація, завданням якої є об'єднання зусиль усіх правоохоронних органів у рамках законодавства різних країн у боротьбі зі злочинністю. У цьому контексті потрібно звернути увагу на статтю 2 Статуту Інтерполу, у якій зазначається, що цілями організації є: 1) забезпечувати та підтримувати найширшу взаємну допомогу між усіма органами кримінальної поліції в межах законодавства різних країн та в дусі Загальної

декларації прав людини; 2) створювати та розвивати всі інституції, які можуть ефективно сприяти попередженню та припиненню загальнокримінальних злочинів [1].

Незважаючи на цілі, сформульовані вище, Інтерпол не має повноважень когось заарештовувати або розслідувати злочини. Основна задача Інтерполу полягає в сприянні обміну інформацією між національними поліцейськими силами країн [2; 3]. У кожній з країн, що входять в Інтерпол створені Національні центральні бюро (далі – НЦБ) у структурі правоохоронних органів для взаємодії з НЦБ Інтерполу інших країн і Генеральним секретаріатом [4].

Тому, для координації цієї співпраці Інтерпол розробив систему повідомлень, які дозволяє інформувати держави-члени про осіб, які перебувають у розшуку, зниклих безвісти, а також можливі загрози безпеці тощо. Одним із видів таких повідомлень є так зване червоне повідомлення (Red Notice) – це така форма сповіщення, яке становить собою запит до правоохоронних органів усіх держав-чле-

нів Інтерполу про встановлення місцезнаходження особи та її тимчасове затримання. Метою такого повідомлення є екстрадиція, передача або вжиття інших правових заходів згідно з законодавством країни, яка звертається з відповідним запитом.

Таке повідомлення публікується лише при наявності чинного національного ордеру на арешт або ж судового рішення. Проте, слід підкреслити, що розміщення червоного повідомлення не зобов'язує держави-члени автоматично затримувати особу – рішення про арешт залишається в компетенції національних органів і залежить від внутрішнього законодавства конкретної країни.

Червоне повідомлення містить в собі таку інформацію: по-перше, відомості, які уможливають ідентифікацію особи (наприклад, ім'я, дата народження, громадянство, фотографії, відбитки пальців і т.д.), і по-друге – обставини злочину, який вчинила ця особа і за який розшукується. У більшості випадків мова йдеться про тяжкі правопорушення, як-от вбивство, зґвалтування, або шахрайство [5].

Тут, також, важливо відрізнити осіб, які розшукуються для притягнення до кримінальної відповідальності, і тих, хто вже є засудженим. У першому випадку особа вважається невинуватою до моменту винесення обвинувального вироку судом, тобто тут можна говорити про наявність презумпції невинуватості. Щодо другого випадку, то тут мається на увазі виконання вироку, винесеного судом країни, яка надіслала запит. [5].

Окрему увагу треба звернути на виключення, тобто правопорушення, за які публікація Red Notice не допускається. Відповідно до статті 83(1)(a)(i) Правил обробки даних (Rules on the Processing of Data, RPD), червоне повідомлення може бути видане лише щодо тяжких злочинів загальнокримінального характеру. Тобто, заборонені публікації червоних повідомлень у зв'язку з проституцією, сурогатним материнством, зберіганням наркотиків для особистого вжитку, несплатою аліментів. До цього ж переліку входять і адміністративні порушення, такі як: порушення трудового законодавства, несплата штрафів і т.д. [6].

На мою думку, ці обмеження є досить важливими, особливо у контексті захисту прав людини та недопустимості зловживань ними, наприклад, у випадках, коли запити про розшук використовують для певного політичного тиску. у цьому контексті можна підкреслити і випадки, пов'язані з конфліктами юрисдикцій у справах про батьківські права чи сімейні суперечки, які, попри свій чутливий характер, не можуть становити підставу для інтернаціоналізації кримінального переслідування.

Таким чином, система винятків, закріплена у правилах Інтерполу, слугує забезпеченням певної рівноваги між ефективним міжнародним розшуком та дотриманням принципів законності, правової визначеності й фундаментальних прав людини.

Однак, наявність таких чітко визначених умов щодо публікації червоного повідомлення, не виключає й інші механізми, якими держави-члени Інтерполу можуть користуватись для ініціювання міжнародного розшуку. У практиці дедалі більшого поширення набуває дифузія (diffusion), яка, має подібну мету, що і Red Notice. Проте існують суттєві відмінності як за процедурою ініціювання, так і за ступенем контролю з боку Генерального секретаріату Інтерполу, що роблять цей інститут відмінним від червоного повідомлення.

На противагу червоному повідомленню, яке передбачає централізовану перевірку запиту Генеральним Секретаріатом на відповідність Статуту та правилам організації, дифузія може безпосередньо одразу бути направлена від НЦБ однієї країни до бюро інших країн. Таким чином держави-члени інтерполу оминають попередній аналіз з боку Секретаріату. Отже, така процедура є більш спрощеною, і з одного боку це дозволяє швидко та оперативно реагувати у невідкладних ситуаціях, але з іншого – може створювати певні ризики у контексті дотримання прав людини

через наявність можливості зловживання цим інструментом [7].

Яскравим прикладом такого зловживання є справа Білла Браудера. Протягом тривалого часу Російська Федерація неодноразово намагалася домогтися видання червоного повідомлення через Інтерпол щодо його арешту. Однак Комісія з контролю за файлами Інтерполу (CCF) визнала ці спроби політично вмотивованими та відхилила відповідні запити. Тоді Росія вдалася до альтернативної тактики: опублікувала дифузію на ім'я Браудера, що дозволило обійти попередній контроль і направити запит без узгодження з Генеральним секретаріатом Інтерполу. У травні 2018 року, діючи на підставі такої дифузії, іспанська поліція затримала Браудера у Мадриді. Лише після кількох годин і особистого втручання Генерального секретаря Інтерполу його було звільнено. Отже, незважаючи на оперативність дифузії як засобу міжнародної поліцейської комунікації, її використання повинно супроводжуватися належними гарантіями захисту прав людини та механізмами запобігання політично мотивованому переслідуванню [8].

Загалом, Дифузія полягає у тому, що інформації прямо передається від одного Національного центрального бюро до інших, і як вже зазначалося така процедура не потребує попереднього затвердження Генерального секретаріату Інтерполу. Це дає можливість державам оперативно поширювати важливу інформацію, якщо наприклад, розшукується особа підозрювана у вчиненні тяжких злочинів, або, якщо ж існує загроза терористичного характеру. Таким чином, дифузія виступає засобом швидкого інформування, що дозволяє забезпечити ефективну координацію дій у невідкладних ситуаціях. Це безперечно є її вагомою перевагою [7].

Водночас треба зауважити, що дифузія не має обов'язкової юридичної сили для держав-одержувачів, і її виконання вже напряму залежить від законодавства країни, у якій вона запитується, та розсуду компетентних органів країни [7]. Тобто, виникає така ситуація, за якої особа, стосовно якої розіслано дифузію, може бути затримана в одній державі, але при цьому може залишатися недоторканою в іншій, яка, наприклад, не вважає надану інформацію достатньою підставою для правових дій. Наприклад, у випадку Білла Браудера, про якого вже згадано вище, країни, де він мав громадянство або проживав, не виконали подібних запитів. Великобританія, де Браудер є громадянином, та США, де він мав статус постійного резидента, публічно заявили, що запити Росії є політично вмотивованими та не підлягають виконанню [8].

Крім того, на противагу червоному повідомленню, дифузія може бути конфіденційною і не оприлюднюється. Вона також не завжди містить вимогу щодо затримання особи і у більшості випадків її використовують для запитів про допомогу, обміну оперативною інформацією або координації дій між правоохоронними органами країн-членів Інтерполу. Така гнучкість є її перевагою в умовах, що вимагають негайного реагування. Проте, водночас це може виявитись і певним недоліком, оскільки відсутність централізованого контролю може потенційно призводити до зловживань дифузій [7].

Отже, дифузія є важливим, але недостатньо врегульованим інструментом, який потребує глибшого осмислення з точки зору захисту прав людини та забезпечення балансу між швидкістю реагування й дотриманням правових гарантій. Її природа як засобу інформаційного обміну, а не юридично зобов'язуючого документа, зумовлює необхідність критичного підходу до використання цього інструменту у міжнародному кримінальному процесі.

Дослідження правового статусу повідомлень Інтерполу, зокрема червоного повідомлення та дифузії, дозволяє зробити висновок про суттєві відмінності у процедурі

їх публікації, юридичній силі та наслідках для осіб, стосовно яких вони застосовуються. Червоне повідомлення є більш формалізованим інструментом, що передбачає попередню перевірку на відповідність основним стандартам Інтерполу та міжнародного права. Його публікація обмежена як за видами злочинів, так і з урахуванням вимог щодо недопущення політично вмотивованого переслідування.

Натомість дифузія, завдяки спрощеній процедурі та відсутності обов'язкової перевірки Генеральним секретаріатом Інтерполу, є більш гнучким, але водночас і більш вразливим до потенційних зловживань інструментом. Використання дифузії без належного контролю створює ризики порушення прав людини та правової безпеки, що

підтверджується конкретними прикладами із міжнародної практики.

У цьому контексті постає нагальна необхідність вдосконалення механізмів перевірки та моніторингу використання всіх видів повідомлень Інтерполу, включаючи дифузії. Забезпечення балансу між ефективністю міжнародної кримінальної співпраці та дотриманням прав людини повинно залишатися одним із пріоритетів у діяльності міжнародних організацій правоохоронного співробітництва.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення механізмів контролю за використанням дифузії та удосконалення системи моніторингу відповідності повідомлень Інтерполу міжнародним стандартам прав людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу : Статут Міжнар. орг. кримін. поліції від 13.06.1956 : станом на 4 квіт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#Text (дата звернення: 28.04.2025).
2. *Fair Trials | Fairness, equality, justice*. URL: <https://www.fairtrials.org/app/uploads/2022/01/Fair-Trials-International-INTERPOL-Note-of-Advice.pdf> (дата звернення: 28.04.2025).
3. FAQs about INTERPOL – Fair Trials. *Fair Trials*. URL: <https://www.fairtrials.org/articles/information-and-toolkits/faqs-about-interpol/> (дата звернення: 28.04.2025).
4. Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол: структура, управління та основні напрями діяльності *Харківський національний університет внутрішніх справ*. URL: <https://univd.edu.ua/uk/post/1748> (дата звернення: 28.04.2025).
5. About Red Notices. *INTERPOL | The International Criminal Police Organization*. URL: <https://www.interpol.int/How-we-work/Notices/Red-Notices> (дата звернення: 28.04.2025).
6. *INTERPOL | The International Criminal Police Organization*. URL: https://www.interpol.int/content/download/5694/file/27%20E%20RulesProcessingData_RPD_2024.pdf (дата звернення: 28.04.2025).
7. Interpol Diffusion Notice – Wanted Person Information. *Interpol*. URL: <https://interpollawfirm.com/services/diffusion/> (дата звернення: 28.04.2025).
8. Nemets Y. L. Bill Browder's Case Highlights Loopholes in Relief INTERPOL Grants Victims of Red Notice Abuse. *Medium*. URL: <https://medium.com/@ynemets/bill-browders-case-highlights-loopholes-in-relief-interpol-grants-victims-of-red-notice-abuse-c3c2510aa407> (дата звернення: 28.04.2025).
9. Міжнародний розшук Інтерполом Захист *Адвокатів* Інтерполу. *Interpol-Stop.com*. URL: <https://interpol-stop.com.ua/uk/servisi/mizhnarodnij-rozshuk/> (дата звернення: 28.04.2025).
10. Процедура оголошення особи в міжнародний розшук: етапи та інсайди – Юриджна Газета. *Юриджна газета – онлайн версія*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/procedura-ogoloshennya-osobi-v-mizhnarodnij-rozshuk-etapi-ta-insaydi.html> (дата звернення: 28.04.2025).
11. Як працює українське НЦБ Інтерполу – Юриджна Газета. *Юриджна газета – онлайн версія*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yak-pracyue-ukrayinske-ncb-interpolu.html> (дата звернення: 28.04.2025).